

CUMHURİYET DÖNEMİ EĞİTİM TARİHİMİZDE III. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRASI VE UYGULAMALARI (2 – 10 ARALIK 1946)

A. III. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRASININ TOPLANMASI

*Sait DİNÇ**

III. Milli Eğitim Şûrası Türkiye'nin çok partili siyasal yaşama geçmesinden sonra toplanan ilk şûra olma özelliği taşır. Ayrıca ilk defa Teknik ve Mesleki Öğretime yönelik şûra olmuştur. Türkiye 1945'ten sonra dışa açılma ve batı dünyasıyla işbirliği geliştirmesi sebebiyle iç siyasi bünyeye de bu gelişmeler yansımıştır. Özellikle Sovyet Lideri Stalin askeri ve siyasi baskıyı artırınca Türkiye Truman Doktrini çerçevesinde ABD'nin askeri yardımını almaya başladı. Ayrıca savaş sonrasında San Francisco konferansına katılarak Birleşmiş Milletlere üye oldu. Truman Doktrini Sovyet tehlikesi karşısında Türkiye'nin fiili garantisi olmuştur.¹ ABD'nin bu siyasi ve askeri yaklaşımının etkisiyle iç siyasi yapısında da önemli gelişmeler ve dışa açılma eğilimleri başlamıştır. Türkiye'nin savaştan sonra Batı dünyasına girmesi, ülke içinde yeni liberal bir politikanın uygulanmasına ve sosyal tercihlerde değişimlere yol açtı.

Savaş Türk toplumu içinde öylesine çeşitli sınıf ve gruplar geliştirmiş ve ortaya çıkarmıştı ki, bunların tümünü bir parti içinde ve Atatürk'ün otoriter iktidarı altında tutmak olanaksızdı. Ayrıca devletin denetimini artırmak için oluşturduğu memur kesiminin sayısı artmış ve politik bir kadronun tabanını da oluşturmuştur. Bununla birlikte okuryazar oranı %30'ların üstüne çıktı ve Türkiye'de sanayici, tacir ve finans çevreleri bir elit oluşturmaya başladı. Üretim kesimi arttı, işçi

* Sait DİNÇ, Çukurova Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Bölümü Okutmanı

¹ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1918–1980)*, Ankara 1988, s. 517 – 518

ve çalışan kesim yavaş yavaş bir güç odağı haline geldi. Özel mülkiyet kavramında ve uygulamalarında görüşler daha liberalleşti, üniversite ve basın gruplarının istek ve görüşleri daha fazla gündeme geldi.²

Bütün bu gelişmeler sonunda Türkiye’de yeni partiler kuruldu ve çok partili demokratik yaşama geçildi. Cumhuriyet Halk Partisi’nden kopan ve daha çok demokrasi ve liberalizm isteyen dört kişi (Celal Bayar, Fuat Köprülü, Adnan Menderes ve Refik Koraltan) 7 Ocak 1946’da Demokrat Partiyi kurdular. Demokrat Partiyle birlikte birçok siyasi parti kurulmasına rağmen Demokrat Parti potansiyel ve icraat olarak çok partili siyasal yaşamda bir ekol olmuş ve 10 yıllık süreyle önemli bir çoğunlukla devleti yönetme şansını elde etmiştir.³ Demokrat Parti eğitim ve öğretimde de yeni bir anlayış getirmiş, demokratik eğitim ve dini eğitimin etkinlik kazanmasında etkili bir parti programı ortaya koymuştur. Demokrat Partinin parti programında bu istek ve amaçlar açıkça görülür;⁴

II. Hükümet İşleri: Milli Eğitim İşleri;

Madde 34- Maarif sistemimizde milli eğitim ve öğretim vahdeti prensibine taraftarız.

Madde 35- Umumi ve Mesleki Eğitim ve öğretim yurt ihtiyacını karşılayacak umumi bir plana göre tanzim edilmeli ve gelecek nesillerin yalnız ilim ve teknik bilgi ile değil, milli ve insani bütün manevi kıymetlerle de teçhizine çalışılmalıdır.

² Stanford Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye, II. Cilt*, Çeviren: Mehmet Harmancı, İstanbul 1983, s. 473 – 474

³ Bkz. Demokrat Partinin Kuruluşu için, Refik Salim Burçak, *Türkiye’de Demokrasiye Geçiş (1945 -1950)*, İstanbul 1979; Mahmut Goloğlu, *Demokrasiye Geçiş (1946–1950)*, İstanbul 1982; Stanford Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye, II. Cilt*, İstanbul 1988, s. 475 – 477; Ahmet Yeşil, *Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş*, Ankara 1989, s. 124 – 136

⁴ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye’de Siyasi Partiler (1859 – 1952)*, İstanbul 1952, s. 666 – 667

Demokrat Partinin yanında 1945'ten sonra kurulan siyasi partilerin birçoğunda eğitim konusunda daha liberal istekler gündeme gelmiştir. 20 Temmuz 1948'de kurulan milli ve muhafazakâr fikir tezlerini ileri süren Millet Partisi parti programında eğitim sistemini eleştirerek din öğretiminin daha fazla olmasını talep etmiştir;⁵

Madde 12- ...Parti, ilk ve orta tedrisatta din dersleri ilave edilmesini ve üniversitelerde ilahiyat fakültelerinin ihdasını muvafık görür. Fakat din derslerine iştirak, öğrencilerin reşit oluncaya kadar ailesinin irade ve ihtiyacına tabidir.

Demokratik hayatın başlamasıyla liberalizm, politika, çok partili alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da talepler arttı. Bu talepler C.H.P.'nin de programlarına ve uygulamalarına da yansımıştır. 10.06.1948 tarihinde kurulan II. Hasan Saka Hükümeti mecliste hükümet programını okurken bunu Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu ifade etmiştir;

*“Yurdumuz medeniyet ve refah yolunda ilerlemesini halk iradesine dayanan bir idarenin devamında görüyoruz. Bunun için kanunlarda, sosyal ve politik hayatta olduğu gibi her derecedeki okullarımızda demokratik terbiyenin yerleşmesine ehemmiyet vereceğiz.”*⁶

Bu gelişmeler içinde III. Milli Eğitim Şûrası 2 – 12 Aralık 1946 tarihleri arasında Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde Milli Eğitim Bakanı **Reşat Şemsettin Sirer*** başkanlığında yapılmıştır.

**Reşat Şemsettin Sirer, Cumhuriyet Döneminin 22. Milli Eğitim Bakanı olup, Recep Peker'in Başbakanlığındaki çok partili siyasi hayata geçişten sonraki ilk hükümette görev alması ile tarihe geçmiştir. Sirer, bakanlık görevi 8 Haziran 1948 tarihine kadar sürmüştür ve III. Milli Eğitim*

⁵ Tunaya, *a.g.e.*, s. 719

⁶ Selçuk Kantarcıoğlu, *Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programında Kültür*, Ankara 1998, s. 44, Bkz; 1947 C.H.P.'nin onaylı parti programı, Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasi Partiler(1859 - 1952)*, İstanbul 1952, s. 593 – 595

Şûrası onun başkanlığında yapılmıştır. Bakanlığı süre olarak toplam 1 yıl, 10 ay ve 6 gün sürmüştür. Reşat Şemsettin Sırer'in özgeçmişine bakıldığında 1903 yılında Sivas'ta dünyaya gelmiştir. Babasının adı Mustafa Ziya Bey, annesinin adı ise Sıdika Hanımdır. Sırer, ilk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamlamış (İstanbul Lisesi mezunudur), daha sonra İstanbul Darülfünunu (daha sonra İstanbul Üniversitesi olmuştur) Edebiyat Fakültesi, Felsefe Bölümünden 1923'te mezun olmuştur. Aynı yılın Aralık ayında Adana lisesinde Felsefe ve Adana Erkek Öğretmen Okulunda Pedagoji öğretmeni olarak atanmıştır. Daha sonra sırasıyla Galatasaray Lisesi İctimai ve Vatani Malumat öğretmenliği, yüksekokul müdür yardımcılığı ve İstanbul Kız öğretmen Okulu Pedagoji öğretmenliği görevlerinde bulunmuştur.

1926 yılının sonbaharında Maarif Vekâleti (Milli Eğitim Bakanlığı) Müfettişliğine atanan **Sırer**, 1933 yılının ortalarına kadar bu görevine devam etmiştir. Bu görevi sırasında 1928 – 1929 yılları arasında bir sürede Halk Terbiyesi Müdürlüğü yapmıştır. 1929 yılında Bakanlık Görevlisi olarak Almanya'ya gitmiş, Alman Eğitim Sisteminin incelenmesinde görev almıştır. 1930 yılında Türkiye'ye dönmüştür. 1933 yılının temmuz ayında İlköğretim Genel Müdürlüğüne atanan **Sırer**, 1934 yılının temmuz ayında bu kez Fransa'ya Öğrenci Müfettişi olarak gönderilmiştir. Oradan Almanya'ya geçen Sırer Berlin'de Öğrenci Müfettişliği görevini de sürdürmüştür. 1939 yılında Türkiye'ye dönen Sırer, Talim ve Terbiye Heyeti üyeliğine atanmış, 1943 yılında yapılan seçimlerde Sivas milletvekili olarak T.B.M.M.'e girmiş ve Mecliste Milli Eğitim Komisyonu sözcülüğüne de yapmıştır. 1946 yılında yapılan seçimlerde yeniden Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Sivas milletvekili olarak yeniden meclise girmiş ve Recep Peker'in Başbakanlığındaki çok partili meclisin ilk kabinesinde tecrübelerinden faydalanılması gerekçesi ile Milli Eğitim bakanlığına getirilmiştir.⁷ Daha sonra 08. 06. 1948'de kurulan Hasan Saka kabinesinde yer almamıştır. 16. 01. 1949'da kurulan Şemsettin Günaltay Hükümetinde Çalışma Bakanlığı yapmıştır. 14 Mayıs 1950 seçimlerine milletvekili olarak seçilememiş ancak 1951 ara seçimlerinde yeniden Sivas milletvekili olarak seçilmiştir. Seçim bölgesinde gezerken binmiş olduğu otomobilin kaza geçirmesi sonunda 02. 10. 1953 tarihinde ölmüştür.

İcraatları; Reşat Şemsettin Sırer eğitimci kökenli olması itibarıyla eğitimin temel sorunları ve çözüm yöntemleri konusunda tecrübeye sahipti. Ancak çok partili döneme geçiş, eğitim ve öğretim uygulamalarının sürekli eleştirilmesi (Köy Enstitüsü ve uygulamalarına yönelik olarak) gibi siyasi muhalefetin ciddi boyutlarda olmasından dolayı icraatlarını dikkatli yapmaya özen göstermiştir. Bazı uygulamalarını dönemin siyasi atmosferine uygun olarak gevşetmiş ve daha esnek uygulamalar yapmıştır. Önceki dönemlerdeki bakanların birçok icraatlarında devam ettirmiştir. Uygulamalarında hükümetin ve parti programının uygun olmasına da dikkat ederek dengeli bir çalışma yürütmüştür. Reşat Şemsettin Sırerin ilk önemli icraatı III. Milli Eğitim Şûrasında alınan ve Eğitim tarihimizin en önemli bir gelişmelerinden olan Okul – Aile Birliklerinin oluşturulması ve bunun ile ilgili kurumsal altyapıyı bakanlığın tüm okullarında başlatmış olmasıdır. Sırer tek ders kitabı uygulamasında esnek davranmış ve ders kitabının yanında yardımcı ders kitaplarının da okutulmasını onaylamıştır. Yine Hasan Ali Yücel Döneminde başlayan yayın faaliyetleri devam

⁷ Erdoğan Başar, *Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1920 – 1960)*, MEB Yayınları, İstanbul 2004, s. 379

etmiştir. İlköğretimdeki sayısal artış önemli rakamlara ulaşmıştır.⁸ O dönemde yine eleştirilere konu olan önemli bir ilköğretim sorunu olan Köy Enstitüleri kanun gereğince öğretmenlere tahsis edilmekte olan arazilere ilişkin itilaflar, Sirer tarafından çözülmeye çalışılmıştır ki bu Sirer'in önemli bir eğitim hamlesidir. Bu sorun hem devletle köylüyü, dolayısıyla öğretmeni karşı karşıya getiriyordu. Bu sorunların çözümü için 28 Kasım 1946'da Ankara Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Toplantı salonunda ilgili tarafları ve Milli Eğitim Bakanlığı bürokratlarını topladı. Uygun çözüm metotlarının yanında sırayla ve öncelikli olarak ve köylüyle itilafı en aza indirerek ilköğretim okulu yapımını bir düzene soktu ve sonra bu düzenlemeleri 24. 05. 1948 tarihli 5210 sayılı kanunla uygulamaya başladı. Bu kanunla 3803, 4274 ve 4459 sayılı kanunların köy okulları, öğretmen evleri, köy sağlık memurları ve ebeleri evlerinin inşa ettirilmesi il ilgili maddeleri değiştirilmiştir. 5210 sayılı kanunla Köy Enstitülerinden mezun olan öğretmenlerin tayin edilecekleri ilkokulların binaları ve öğretmen evlerinin Milli Eğitim ve Bayındırlık Bakanlığının birlikte hazırlayacakları planlara göre inşa ettirilmesi kararlaştırıldı. Bu okullara devlet ve özel idare bütçesinden ödenek konulması kararlaştırıldı ve böylece de eleştirilere konu olan köylünün mali katkısı sorunu çözüldü. Yalnız belli bir süre bu okulların yapımında çalışma yükümlüğü erkekler için devam ettirildi. Mali yükümlüklerin köyden kaldırılması köylünün rahatlamasını sağlamış, ancak bütçe imkânlarının kısıtlılığı ve öncelikli sıra sistemi geldiği için köylerde ilkokul yapımı azalmıştır. Ayrıca 4247 sayılı Köy Öğretim Okulları ve Enstitüleri Teşkilat Kanununun 28. maddesi ile atanan öğretmenin ve ailesinin geçinmesini sağlamak için arazi satın alınması ve istimlak edilmesi hükmünü(28. madde) kaldırdı. Bu değişiklik 10. 09. 1947 sayılı tarih ve 5129 sayılı kanunun 10. maddesiyle gerçekleşti. Bu uygulamayla köylü ile devleti karşı karşıya getiren önemli bir sorun çözülmüştür.⁹

Reşat Şemsettin Sirer'in ilköğretim alanında diğer bir icraatı da 1939 yılı ilköğretim ders planlarının düzenlenmesi için bakanlıkta bir komisyon kurmasıdır. Bu komisyon yeni bir ilkokul programı(1948 İlkokul programı) hazırlamış ancak bu programın uygulamaya geçirilmesi daha sonraki Milli Eğitim Bakanı Tahsin Banguoğlu döneminde olmuştur. Ancak bu programın gerçek mimarı Reşat Şemsettin Sirerdir. Bu program 1948 – 1949 öğretim yılında uygulamaya konulmuş ve Cumhuriyet Döneminin en uzun süren ilkokul programı olmuştur. Bu İlkokul programı köy ve şehir ilkokullarının programları arasındaki eşitsizliği önemli ölçüde gidermiştir. Bu programla Tarım - İş dersi sabit bir uygulamayla devam etmiş ve 18 saat olan köy ilkokullarının haftalık ders programı şehir ilkokullarında olduğu gibi 26 saat olmuş ve 8 saat ders süresi arttırılmıştır. Sirer döneminde CHP'nin aldığı kararla din derslerinin velinin izniyle okullarda verilmesi uygulamasına yönelik komisyon çalışmalarını başlatmış olmasıdır. Komisyon uygulamanın usul ve hukuksal altyapısını tamamlamıştır. Bu uygulamada Sirer'den sonra MEB olan Tahsin Banguoğlu döneminde başlatılmıştır.

Reşat Şemsettin Sirer'in bakanlığı döneminde yapılan en önemli icraatlardan biriside Cumhuriyetin kuruluşundan beri çözülemeyen ilkokul öğretmenlerinin özellikle köy ilkokullarındaki öğretmenlerinin maaşlarının zamanında ödenememesi sorununun çözülmesi olmuştur. Birçok önceki bakan bu soruna el atsa da çözememiş ve zamanında maaşlarını alamayan

⁸ BDİE, *Türkiye'de Eğitim Hareketleri; 1927 – 1966*, s. 13 – 16

⁹ Başar, *a.g.e.*, s. 387 - 388

özellikle köy öğretmenlerinin zor durumda kalmaları hem eğitimin kalitesi hem de öğretmenlerin performansı açısından önemli bir sorun olagelmıştır. Sırer, bu sorunu öğretmenlerin il özel idarelerinden aldıkları maaş ödeneklerini devletin merkezi bütçesine alarak çözmüştür. 30. 01. 1948 tarih 5166 sayılı “*Özel İdarelerden Maaş Alan İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarının Milli Eğitim Bakanlığı Teşkilatına Alınması Hakkında Kanun*”¹⁰ ile ilkokul başöğretmen, öğretmen ve yardımcı öğretmen aylık ve her türlü istihkaklarının genel bütçeden ödenmesi öngörülmüştür. Yalnız ilkokullardaki hizmetlilerin, okul yapım ve onarım işlerinin ile diğer giderlerin İl Özel İdareleri Bütçesinden karşılanmasına aynı kanunun ilgili hükümleri gereğince devam edilmiştir.

Sırer döneminde yine Köy Enstitülerinin eleştiriye konu olan bazı sorunları da halledilmiştir. Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenlerin geçimlerini sağlamak için tahsis edilen arazilerin alınması ve istimlak sorunu, 5117 sayılı kanunun çıkarılması ile çözülmüştür.¹¹ 5117 sayılı kanunla 6 ay süreyle yeni göreve başlayan öğretmene 25 liralık bir paranın maaşla birlikte verilmesi öngörülmüştü. Ancak uygulama eksikleri dolayısıyla sorun devam etmekteydi. Ancak bu sorun daha sonra Sırer’in bakanlığı döneminde çıkartılan 04. 09. 1947 tarih ve 5129 sayılı “*Köy Enstitüleri Mezunu Öğretmenler İle Köy Sağlık Memurlarının Geçimlerinin Düzenlemek Üzere 3803, 4274 ve 4459 Sayılı Kanunlara Ek Kanunun*”¹² çıkartılmasıyla Köy Enstitülerini bitirmiş olan öğretmenlerle ve sağlık memurlarının aylıkları 100 liraya çıkartılmıştır. Ayrıca her üç yılda bir bu aylıklara 10 lira zam yapılması hükme bağlanmıştır. 5129 sayılı kanunun getirdiği diğer bir düzenlemede köy ilkokullarının uygulama bahçeleri ile ilgilidir. Kanun her köy okulunun bitişiğinde veya yakınında bir uygulama bahçesinin bulunmasını ve bu bahçenin mahalli şartlara ve öğretmen - öğrenci sayısına göre iki dekadardan az on dekadardan fazla olmamasını öngörmüştür.

Reşat Şemsettin Sırer zamanında Köy Enstitüsü Öğretmenlerinin çalışmaları ile 5210 sayılı kanunla daha önceki ilgili kanunlardaki birçok hükümleri kaldırarak veya değiştirerek okul çalışması, bahçe ve bina yapımı ile ilgili yükümlülükleri kaldırmıştır.¹³ Bu düzenleme ile köy öğretmenlerinin ek yükümlülükleri kaldırılarak bütün zamanlarını eğitim ve öğretim faaliyetlerine ayırma imkânı sağlanmaya çalışılmıştır ki bu pedagojik olarak eğitim ve öğretime büyük bir katkıdır.¹⁴ Sırer döneminin diğer bir önemli uygulaması da 1943 – 1944 öğretim döneminde açılan Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsünün kapatılmasıdır. Kapatma kararı 1946 – 1947 öğretim yılı sonunda Milli Eğitim Bakanlığı müdürler toplantısında alınmıştır.¹⁵ Alınan kararın siyasi bir gerekçemi veya başka bir gerekçemi olduğu tam olmamakla beraber karar aynı yıl uygulamaya konulmuştur. 1947 – 1948 öğretim yılında kapatılan Hasanoğlan Yüksek Öğretmen Okulunun öğrencilerinin bir bölümü Gazi Eğitim Enstitüsü pedagoji bölümüne, bir bölümü 1945 – 1946 öğretim döneminde öğretime açılmış olan Tarım Aletleri ve Makine Yüksekokuluna, diğer bir bölümü de Kız ve

¹⁰ T.B.M.M., *Kavanin Mecmuası, Cilt 30*, s. 443; *Düstur, Cilt 28*, s. 1496

¹¹ T.B.M.M., *Kavanin Mecmuası, Cilt 29*, s. 788

¹² T.B.M.M., *Kavanin Mecmuası, Cilt 29*, s. 813

¹³ Hasan Ali Koçer, *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Problemi*, Ank. 1967, s. 133

¹⁴ Başar, *a.g.e.*, s. 396

¹⁵ Tayip Duman, *Türkiye’de Orta öğretime Öğretmen Yetiştirme(Tarihi Gelişim)*, MEB Yayınları, İstanbul 1991, s. 57

Erkek Teknik Öğretmen okullarına yerleştirildi. Ancak Hasanoğlu Yüksek Öğretmen Okulunun kapatılmasının etkenlerinden biri olarak gösterilen ve 1946 – 1947 öğretim yılından itibaren öğrenci alınarak öğretime başlayan Eğitim Enstitülerinin açılması yine Köy Enstitülerinin Öğrenci sayısını ve talebi düşürdüğü de açıktır. Eğitim Enstitülerinin oluşumunda Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Terbiye Enstitüsü, Gazi Eğitim Enstitüsü; Necati Terbiye Enstitüsü ve Orta Öğretmen Okulu, Balıkesir Eğitim Enstitüsü adlarını alarak değişim yapılarak, İstanbul Eğitim Enstitüsü ve İzmir Kız Eğitim Enstitüsü de yeni kurularak faaliyete geçirilmiştir.¹⁶ Daha sonra 1947 – 1948 öğretim yılında Adana, 1958 – 1959 öğretim yılında Bursa, 1959 – 1960 öğretim yılına İzmir Buca Eğitim Enstitüleri açıldı. Milli eğitimimize önemli katkıda bulunan bu enstitülerin açılmasının başlangıcı yine Reşat Şemsettin Sirer dönemindedir. Ayrıca diğer uygulamalarda olduğu gibi bu uygulamalar hem Milli Eğitim bakanlığının hedefleri içinde hem de II. ve III. Milli Eğitim Şûralarında alınan kararların önemli birer uygulamalarıdır. Bu konular ve eğitimin sorunları bu şûralarda tartışılmış ve çözüm teklifleri ve metotları şûra kararları olarak MEB'na sunulmuştur.

1945 yılından itibaren ortaöğretim ile mesleki ve teknik eğitime talebin artması dönemin hükümetleri ve MEB üzerinde baskıları artmıştır. Bu talepler özellikle orta öğretim kurumlarının fiziki ve sayısal artışında ve ülke çapında yaygınlaşmasında etkili olmuştur. Bu artış kararları ve hedefleri 1945 sonrası MEB temel konularının ve hedeflemelerinin başında gelmiştir. III. ve IV Milli Eğitim şûraları buna bağlı olarak orta öğretim ve mesleki ve teknik eğitim ağırlıklı olması bunun en önemli göstergesidir. Reşat Şemsettin Sirer'in bu okullaşmanın temel ihtiyacı olan ortaöğretim öğretmenlerinin yetiştirilmesi sorununa bulduğu önemli bir çözüm yolu Eğitim Enstitülerinin kurulması olmuştur. Bu projesini bakan olmadan öncede gündeme getirmiş olan Sirer. Bakan olunca da bunu uygulama imkânı bulmuş ve hükümetinden gerekli desteği almıştır. III. Milli Eğitim Şûrasının da önemli bir gündem maddesi olan ve uygulamaya geçirilmesi için kararlar alınan Eğitim Enstitüleri, hem döneminin hem de Cumhuriyet Eğitim Tarihinin önemli bir uygulamasıdır.

Şûranın ağırlıklı gündemi teknik ve mesleki eğitim olmuştur. Ayrıca okul-aile işbirliği konusu şûranın diğer önemli gündem maddesidir.¹⁷ Şûraya **292** üye katılmış* ve şûranın temel gündem konuları şunlar olmuştur;¹⁸

¹⁶ Duman, *a.g.e.*, s. 95

¹⁷ Sait Dinç, *Cumhuriyet Döneminde Yapılan Milli Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları(1923 – 1960)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999, s. 65

* *Şûra üyelerinin tam listesi yazının sonunda ad ve ünvanları ve görev tanımları ile birlikte verilmiştir.*

¹⁸ Bkz. III. Milli Eğitim Şûrası Gündemleri, Çalışma Esasları ve Üyeleri için, M.E.B., *Üçüncü Milli Eğitim Şûrası (Çalışma Programı, Komisyon Raporları, Konuşmalar)*, İstanbul 1991, s. 9 – 37

- **Ticaret Ortaokulları ve Liseleri Program ve Yönetmeliği**
- **Erkek Sanat Ortaokulları ve Enstitüleri Program ve Yönetmeliği**
- **Kız Enstitüleri Program ve Yönetmeliği**
- **İstanbul Teknik Okulu Yönetmeliği**
- **Orta ve Bu Derecedeki Teknik Öğretim Okulları Öğretmen ve Öğreticileriyle İlgili Mevzuatın Bugünkü İhtiyaçla Ayarlanması**
- **Aile ve Okul Arasında İşbirliği Sağlanması İçin Gerekli Tedbirlerin Alınması**

Şûra bu konulara bağlı olarak çalışma esasları doğrultusunda beş komisyona ayrılmış ve komisyonlar raporlar hazırlamışlardır. Milli Eğitim Bakanı **Reşat Şemsettin Sirer*** şûranın açılış konuşmasında mesleki ve teknik öğretim konusunun niçin seçildiğinin gerekçelerini açıklamış, ayrıca mesleki ve teknik öğretim konusunun niçin seçildiğinin gerekçelerini açıklamış, ayrıca mesleki ve teknik öğretimin gelişiminin boyutlarını anlatmıştır. Konuşmasında Türk cemiyetinin, yeni iş sahaları, teknik meslekler ve değişik alanlarda talepler oluşturduğunu ifade etmiş, bunun da mesleki ve teknik eğitime olan talebi artırarak geliştirdiğini ifade etmiştir;

“...Teknik Üniversitemize, teknik okullarımıza bunların bugünkü şartlar içinde alıp okutabileceğimizin kat kat üstünde öğrenci gelmektedir. Sanat okullarımızı, sanat enstitülerimizi, yapı usta okullarımızı kurduğumuz şehir ve kasabalarımızda yüzlerce, binlerce Türk çocuğu sevinç ve hevesle, emniyet ve gururla bu

* Bkz. Şûraya başkanlık eden Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer hakkında geniş bilgi için; Erdoğan Başar, *Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri(1920- 1960)*, MEB Yayınları, İstanbul 2004, s. 379 – 405

okullara koşuyor. Dershanelerini, atelyelerini dolduruyorlar. Bugün meslek ve teknik öğretim okullarımızda okuyan çocuklarımızın sayısı elli bini aşmıştı... biz bu değişiklikleri görmenin, onların içerisinde bulunmanın sevinciyle sayıları büyük hızla artan teknik ve mesleki öğretim kurumlarımızın programlarını, yönetmeliklerini inceleyeceğiz. Bunlar üzerinde bilginize ihtisasınıza ve tecrübelerinize dayanarak fikirlerinizi söyleyeceksiniz. İcrada ve mesuliyet yerinde bulunan arkadaşlarınızda bunlardan faydalanarak gereken tadilleri ve ikmalleri yapacaklardır... Sevgili arkadaşlarım, biz yüzyılların kaybettiğini kısa zaman içinde telafi etmek mecburiyeti ve alın yazısı ile doğmuş bir nesiliz. Çok şey yapmaya ve başarmaya mecburuz...”¹⁹

Komisyon çalışmalarının bitiminden ve raporlarının hazırlanmasından sonra raporların genel kurulda okunmasına geçildi.

B. GENEL KURUL ÇALIŞMALARI

III. Maarif Şûrasının komisyon çalışmalarının bitiminden toplanan genel kurul çalışmalarına başlandı. Genel kurulda sırasıyla Erkek Sanat Ortaokulları ve Enstitüleri ve İstanbul Teknik Okulu komisyon raporu, Aile ve Okul İşbirliği Komisyonu raporu, orta ve bu derecedeki teknik öğretim okulları öğretmen ve öğreticileri ile ilgili mevzuatı ayarlama komisyon raporu, Ticaret ortaokulları ve liseleri programı ve yönetmeliği komisyonu raporu ve Kız Enstitüleri komisyon raporu okunmuştur. Bu raporlar üzerinde görüşler, eleştiriler ve tadilat önerileri yapılmış ve konuşmalardan sonra raporlar kabul edilmiştir.

¹⁹ M.E.B., *III. Milli Eğitim Şûrası (Çalışma Programı, Komisyon Raporları, Konuşmalar)*, İstanbul 1991, s. 3 - 6

1. Erkek Sanat Ortaokulları ve Enstitüleri ve İstanbul Teknik Okulu Komisyonu Raporunun Görüşülmesi

Komisyon 71 kişiden oluşmuş ve başkanlığını İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü Profesör Tefvik Taylan yapmıştır. Komisyon beş maddeden oluşan bir rapor hazırlayarak erkek sanat okullarıyla enstitüleri ve İstanbul Teknik okulunun yönetmelikleri hakkında kararlar almıştır.²⁰ Raporun birinci ve ikinci bölümlerinde İstanbul Teknik Okulu ve Teknik okulların yönetmeliklerinin aynen uygulanmasına üçüncü maddesindeyse orta sanat okulları ve enstitülerinin daha verimli ve programlı çalışmasını sağlamak üzere derslerin saatleri, etütler, bazı ilave dersler ve çalışmalara ait maddeler halinde öneriler yer alır.²¹ Dördüncü maddede özellik Elektrikçilik ve tesviyecilik derslerinin atölye stajlarının artırılması talep edilmektedir. Raporun en önemli maddesi teknik öğretimin genel sorunlarına ilişkin önerilerinin yer aldığı beşinci maddedir;

5. madde: Aşağıdaki hususların temenni şeklinde Yüksek Şûraya arz edilmesine karar verilmiştir;

- Sanat enstitülerinin bugünkü haftada 44 saatlik çalışma zamanı içinde ikinci devrede beden eğitimine zaman ayırmak imkânı bulunamadığından ileride bu imkânın Bakanlıkça aranması,
- Sanat enstitülerinin 5. sınıflarına haftada bir saat Türkiye ve İnkılâp Tarihi dersinin konması,
- Türkiye’de bir sanayi müzesinin kurulmasının sağlanması, öğrencilerin tarihi sanat eserleriyle, Türk sanat tarihiyle temasa getirilmesi bu eserlerin ve ünlü Türk sanatçılarının öğrencilere tanıtılması için okullara konferanslar ve geziler tertiplenmesi,

²⁰ Bkz. Komisyon Raporu için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 17 - 21

²¹ Dinç, *a.g.e.*, s. 67

- Okulların ders kitaplarının yazılması ve basılması için bakanlığın teşviklerde bulunması ve hususta hiçbir fedakarlıktan çekinilmemesi,
- Tatilde özel sınıflar için yapılacak fazla mesai karşılığı olarak bu işe ayrılan öğretmenlere tazminat verilmesi,
- Ortaokulu bitirenlerin çoğalacağı ve sanat enstitülerine fazla sayıda müracaat edecekleri mülahazasıyla diğer meslek kollarında da özel sınıfların açılması, meselelerin bakanlıkça incelenmesi,
- Cumhuriyet Hükümetinin teknik öğretim alanında yapmakta olduğu hamlelerin sonucu olarak halkın sanat okul ve enstitülerine gösterdiği geniş rağbeti karşılayabilmek üzere vasıtaları eksik ve yeri dar olan okulların teşkilat ve tesislerinin kuvvetlendirilmesi ve bu tesisatın ileride sınıf mevcutlarını 45'ten fazlaya çıkarmayacak şekilde ayarlanması,
- Sanat okulları ve enstitüleri müdürlerinin fevkalade yüklü oldukları göz önünde tutularak kendilerine verilecek mali işleri başarabilecek bir ekonomist bulundurulması,
- Sanat okul ve enstitülerinin diğer orta dereceli okullar gibi sömestri tatilinden istifade ettirilmesi,
- Sanat okulu hizmetlilerinin okul tarafından giydirilmesi,
- Sanat okullarının yatılı öğrencileri için verilen iâşe giderlerinin aynı şehirlerdeki ortaöğretim okulları derecesinde ayarlanması.²²

Raporun okunmasından sonra genel kurulda raporun içeriğine destek veren konuşmalar yapılmış, özellikle öğrencilerin durumu, ders saatlerinin 44 saatten aşağı çekilmesi, sanat okullarında beden eğitimi derslerinin konulması, meslek dersleri öğretmenlerine tatil sürelerinin artırılması konusunda konuşmalar yapılmıştır. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi profesörü Fahrettin Kerim Gökay (daha

²² M.E.B., *a.g.e.*, s. 19 - 20

önceki iki şûraya da katılmıştır; *“İlkokullardan çıkanlar bu teknik okullara gittikleri zaman birazda psikoloji bakımından çalışmaları zaruretini, bu yönden de incelemeler yapmak mecburiyeti karşısındayız... Çocukların psikoteknik meselesini incelemek, çocuğumuzun karakterine göre göreceği işi sevdirmektir... Memleketimizde psikoteknik enstitüleri kurulmalıdır. Onun için bu işle uğraşacak arkadaşları, bu işlerde ilerlemiş memleketlere göndererek yetiştirmek faydalı olacaktır kanaatindeyim.”*²³ ifadesiyle eğitimde psikolojik danışmanlık sisteminin önemine atfen konuşma yapmıştır.

Talim ve Terbiye Kurulu üyelerinden Kazım Nami Duru; *“.. Özellikle sanat okulu mezunlarının memuriyete talepleri olduğunu, hâlbuki sanat okullarının teknik eleman ve serbest müteşebbis yetiştirmesi gerektiği, kendi işyeri ve atölyelerini kurmaları için bu okulların mezunlarına sermaye verilmesini, böylece de sermayenin artacağını ve ülke ekonomisine üretici olarak daha iyi katkıda bulunulabileceği”*²⁴ önerisinde bulunmuştur. Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Müdürü Danyel Akbel ise *“Sanat okulu mezunlarının büyük kısmının piyasada yaygın yere sahip müteşebbisler olduğunu, Türkiye'nin birçok fabrika ve işletmelerinde görev yaptıklarını”*²⁵ örnekleriyle açıklamıştır. Daha sonra rapor oy birliğiyle genel kurulda kabul edilmiştir.²⁶

2. Aile ve Okul Birliği Komisyon Raporunun Görüşülmesi

Aile ve Okul Birliği Komisyonu Ankara Üniversitesi Rektörü Şevket Aziz Kansu başkanlığında toplanmış 31 kişilik komisyon hazırladığı raporu genel kurula sunmuştur.²⁷ Okul ve ailenin

²³ M.E.B., *a.g.e.*, s. 23 - 24

²⁴ M.E.B., *a.g.e.*, s. 27

²⁵ M.E.B., *a.g.e.*, s. 32 - 35

²⁶ Dinç, *a.g.e.*, s.69

²⁷ Bkz. Komisyon Üyeleri ve Çalışma Esasları için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 25 - 26

işbirliğinin ilk defa milli eğitimin şura toplantısında gündeme gelmesi eğitim anlayışında önemli gelişmedir. Komisyon raporunda Okul - Aile Birlikleri ana tüzükleri hakkında karar alınmıştır.

Raporda; Okul - Aile birliklerince okul hayatına hâkim olan eğitim ve öğretim ilkelerinin ailelere tanıtılması, temizlik, sağlık ve devam problemleriyle ilgili fikir, duygu, ahlak ve beden eğitimi konuları üzerinde durulması ve okul - aile birlikleri çalışmalarını kolaylaştırıcı tedbirler konusunda teklifler sunulmuştur. Komisyon raporunda modern eğitim anlayışının gereği olarak öğrencinin okul içi ve okul dışı durumlarının, psikolojik, kültürel ve ailevi yaşamının önemi, dolayısıyla okul ve aile işbirliğinin gerektiği vurgulanmış, ilkokulda öğretmen-aile ilişkilerinin zayıfladığı belirtilerek okul - aile işbirliğini pekiştirecek müesseselerin acilen kurulması gerektiği, bunun da “**Okul - Aile Birlikleri**” adıyla oluşturulması ve bütün ortaöğretime yaygınlaştırılması önerilmiştir.

Var olan okul - aile birliklerine yakın tüzüğünde değişiklikler yapılmış, yeni tüzük 9 temel ve 8 tâli maddelerle yeniden raporda yapılandırılmıştır.²⁸ Yeni okul-aile birliği tüzüğünde okul-aile birliklerinin nitelikleri, görevleri, toplama ve karar mekanizması, yönetim ve denetleme kurul faaliyetleri belirlenmiştir. Okul-aile birliklerinin üzerinde çalışacağı problemler, temizlik ve sağlık, devam problemleri, öğrencilerin beden eğitimi, fikir eğitimi, duygu eğitimi, ahlak eğitimi, sosyal eğitimi olarak belirlenmiştir. Komisyon ayrıca okul-aile birliklerinin çalışmasını kolaylaştırmak amacıyla bakanlığa ileilmek üzere raporda şu temennilerde bulunmuştur:

- İlkokullarda da her sınıfın sorumlu bir öğretmeni bulunmasının umumileştirilmesi ve okul-aile temaslarında bir öğretmenin rol alması

²⁸ Bkz. Komisyon Raporu için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 46 - 58

- Bu kabil öğretmenlere ya uygun bir ücret veya az ders verilmesi
- Çift öğretim yapan ilkokullara birer başöğretmen yardımcısı verilmesi
- Çok mevcutlu ve yatılı olan okullara, müdürleri daha serbest bırakmak üzere okulun mali işleri ile yetkilili uğraşacak birer ekonomist verilmesi
- Birlik problemlerinin bakanlıkça yayımlanarak ayrı ayrı broşürlerde ele alınması
- Okul yönetmeliklerinin öğrencileri veya aileleri ilgilendiren bahislerin, mesela okuma kitaplarının sonuna ayrı birer forma halinde eklenmesi
- Okul ve spor uzmanlık haline getirilmesi
- Okul - Aile birlikleri kurulan yerlerde okul himaye heyetlerinin kaldırılması.²⁹

Aile-okul birliğinin hazırladığı rapor ve aile-okul birliğinin oluşması şura üyelerinden büyük destek gördü. Konu hakkında söz alan konuşmacıların tamamı bu konuda olumlu görüş bildirdiler. Bunlardan İstanbul Selçuk Kız Enstitüsü Öğretmeni Sıdık Karadeniz; *“Sayın Arkadaşlarım, Şûramızın en orijinal konusunun okul-aile birliği olduğuna kaniim. Acaba bu birlik bugün için imkân dâhilinde midir? Bugüne kadar bütün zihinleri, eğitim davasında, meşgul eden bir problem vardı: Çocuğu ev mi yetiştirir, okul mu? Bazen ev yetiştirir derlerdi, bazen okul. Bugün önümüze çıkmış olan okul-aile birliği formülü bize bu problemin çözümünün ana çizgisini artık vermiş bulunuyor. Çocuğu tek başına ne ev, ne de okul yetiştirebilir. Çocuğu hakkıyla yetiştirebilmek için her ikisinin el ele vermesi*

²⁹ M.E.B., *a.g.e.*, s. 58

*lazımdır...*³⁰ Yapılan konuşmaların sonunda rapor oy birliğiyle kabul edilmiştir.

3. Orta ve Bu Derecedeki Teknik Öğretmen ve Öğreticileri ile İlgili Mevzuatı Ayarlama Komisyonu Raporunun Görüşülmesi

Komisyon İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hamit Ongunsu başkanlığında toplanmış ve 33 kişilik komisyon son derece önemli konulardan öğretmen yetiştirme ile ilgili rapor hazırlamıştır.³¹ Komisyon, ilk, orta ve teknik öğretime öğretmen yetiştirme mevzuatlarını, öğretmen kaynaklarını, bu kurumların olması gereken çalışma esasları ve durumlarını değerlendirmiş ve 1950 ve 1960'lı yıllara öğretmen yetiştirme, öğretmenliğin statüsünün düzenlenmesine ilişkin önemli teklifler içeren rapor hazırlamıştır. Hazırlanan rapordaki en önemli önerilerden biri sekiz yıllık temel eğitime geçilmesi ve yetiştirilecek öğretmenlere ait mevzuat ve programların buna göre ayarlanmasıdır.³² Raporda; sekiz yıllık temel eğitimin memlekette uygulanması ve ortaokul ihtiyacının karşılanması, kız ve erkek meslek öğretmen okullarının dört yıllık bir okul haline getirilmesi, Ankara'da bir yüksek öğretmen okulu açılması, *“Milli Eğitim hizmetlerine asıl olan öğretmenliktir”* ilkesinin yeniden yasalaştırılması, üstün başarılı öğretmenler hakkında kanun hükümlerinin yeniden düzenlenmesi, öğretmenlikte stajyerlik döneminin daha faydalı bir şekilde geçmesi, yöneticilerin görevden alınmalarının kanuni müeyyidelere bağlanması, yüksek öğrenim görenlerden öğretmenlik mesleğine girmek istemeyenlerin bir meslek imtihanı geçirmesinin sağlanması, eğitim ve öğretim konularında

³⁰ M.E.B., *a.g.e.*, s. 66 - 67

³¹ Bkz. Komisyon Üyeleri için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 23 - 24

³² M.E.B., *a.g.e.*, s.100 - 101

araştırmalar yapacak bir enstitünün kurulması, öğretmenlere konut sağlama ve sosyal durumlarını geliştirme tedbirlerinin Bakanlıkça alınmasına ilişkin 30 maddeden oluşan son derece köklü öneriler yer almıştır.³³ Raporda “*Üniversiteler haricinde okullara řu kurumlardan öğretmen yetiştirilmesi lazımdır*” denilerek bu okullar şöyle sıralanmıştır:³⁴

Köy Enstitüleri ve Yüksek Köy Enstitüsü

Eğitim Enstitüleri

Kız ve Erkek Meslek Öğretmen Okulları

Üniversitelerin Edebiyat ve Fen Fakülteleri(Öğretim Lisansı vermiş olmaları şartıyla)

Yüksek Derecede Meslek Okulları(Meslek okullarının ilgili sahalarda görevlendirilmesi şartıyla)

Raporda 330 ilçe ve 2 il merkezinde ortaokul açılmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Kız Meslek ve Erkek Meslek Öğretmen okullarının süresinin üç yıldan dört yıla çıkarılmasının gerekliliği belirtilmiştir. Normal liselere öğretmen yetiştiren kaynakların yeterli olmadığı, Ankara’da ikinci bir Yüksek Öğretmen Okulunun açılmasının zaruri olduğu, yüksek okullara daha fazla öğrenci alınması gerektiği bildirilmektedir. Öğretmen yetiştiren kaynaklardan başka Milli Eğitim Bakanlığının bir de idareci yetiştiren kaynağı olması gerektiğini, bunun için “**Yönetken Enstitüsü veya Akademisi**” adıyla bir yönetici okulu kurulması raporun diğer önerilerindedir.

Ayrıca idarecilerin vazifelerinden alınmalarının kanuni müeyyide bağlanmasının gerekli olduğu vurgulanmıştır, öğretmenlerin özlük haklarının düzenlenmesiyle ilgili önemli teklifler bu raporda önerilmiş ve önemli ölçüde uygulanmıştır. İlkokul öğretmenleri için

³³ Dinç, *a.g.e.*, s. 72

³⁴ Bkz. Mevzuatı Ayarlama Komisyon Raporu için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 97 - 114

kurulmuş olan Yardım ve Yapı Sandıkları orta dereceli meslek okulları öğretmenleri için de kurulması kararlaştırıldı. **Öğretim Sandıkları ve Öğretmenler Bankası** bu girişimin bir sonucudur.³⁵

Rapor üzerinde genel kurulda özellikle öğretmenlerin yetişmelerine ilişkin maddeler hakkında olumlu görüş bildirmişlerdir. Yalnız Köy Enstitülerinin eğitim anlayışı ve faaliyetleri hakkında tartışmalar eğitimciler arasında meydana gelmiştir ki bu tartışma o dönemde Demokrat Partiyle, C.H.P. arasında da meclis ve basında da sürüp gitmiş, tartışmaların şûraya yansımaları şeklinde değerlendirilmiştir. Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni Süleyman Kazmaz Köy Enstitülerinin hakkında basında tartışmalar meydana geldiğini kendisinin de iki mesele hakkında şüpheleri olduğunu belirterek “...Köy Enstitülerinden mezun olan arkadaşlar hem kültür, hem teknik, hem de ziraat öğretmeni olarak yetiştirilmek isteniyor. Bir defa ziraatçı köy hayatı kalabalık bir aileye dayanmaktadır. Hâlbuki Köy Enstitüsü mezunu öğretmen karı koca ve çocuklardan meydana gelecek ailesi ile bu ziraat hayatını ve köy işlerini başarabilecek kudrette değildir, nitekim bir arkadaş kendisine verilen toprağı işletemediği için eski sahibine yarılığa vermiştir. Diğer bir arkadaş da kendine verilen toprağı ücretle başkasına işletmiştir. Bu vakalar Köy Enstitülerinin gayeleriyle ne dereceye kadar uygunluk halindedir?”³⁶ Buna karşılık İvriz Köy Enstitüsü Safa Güner; “Süleyman Kazmaz’ın konu hakkında tam bir fikir sahibi olmadığını, köy öğretmenlerinin asıl olarak ilkokul öğretmeni görevini yaptıklarını, öğretmenin köy ile işbirliği yapmasının normal olduğunu”³⁷ söyleyerek Köy Enstitülerinin faaliyetlerini savunmuştur.

³⁵ Dinç, *a.g.e.*, s. 72

³⁶ M.E.B., *a.g.e.*, s.117 - 118

³⁷ M.E.B., *a.g.e.*, s.118 - 120

Genel kurulda karşılıklı tartışmalara konu olan bir konu da ilköğretimin 8 yıla çıkması önerisi olmuştur. Önerinin zaman ve imkanlar sebebiyle gerçekleşmeyeceğini ileri süren Ankara Birinci Sanat Enstitüsü Öğretmeni Şükrü Tolay; *“...Fakat bugüne kadar 5 yıllık öğrenim müddetini veremediğim vatandaşlara 8 yıllık öğrenim müddetini nasıl vereceğiz? Memleketimizin bu ekonomik durumu göz önüne getirilirse vatandaşlara 8 yıllık ilköğretim mecburiyeti konulmasının birçok müşküllerle karşılaşacağı kanaatindeyim.”*³⁸

Ayrıca genel kurulda öğretmenlerin araç, gereç ve kitap eksikliği de dile getirilmiş, öğretmenlerin alan bilgilerinin zayıf olarak yetiştirildikleri belirtilmiştir. Bunun için Eğitim Enstitülerinde öğrenimin branşlaştırılmasının gerektiği vurgulanmıştır. Eğitim Enstitülerindeki kalitenin artmasının 8 yıllık eğitime büyük katkısı olacağını belirterek 8 yıllık eğitimi destekleyen Devlet Konservatuvarı Temsilcisi Nurettin Sevin *“...Öğretmen kalitesi hakikaten memleketimizin her tarafında pek güç bulunan bir şeydir. Öğretmen kıtlığı yüzünden her türlü insanı öğretmen diye tayin etmek mecburiyetinde kalıyoruz. Bu iyi yetişmiş öğretmenin muvaffak olamayışı demek değildir. Bir sınıfta bir öğretmen iyi ders verip iyi netice alıyor aynı talebe ikinci sınıfa geçtiği zaman başka bir öğretmen okuttuğu için başka bir hal alıyor. Bu, kalitenin iyi veya fena olmasına bağlıdır. Bir sınıfın dersinden mesul olan bir öğretmen ister istemez iyi kaliteli öğretmen olmaya gayret edecektir, yoksa onun kusuru talebesinden meydana çıkar. İşte beş senelik okulların 8 seneye çıkarılmasıyla terbiye gayeye doğru ileri bir adım atılmış olacaktır. Bugün bu komisyonun kararını gördüğüm zaman uzun zamandan beri beklediğimiz bir şeyin tahakkuk ettiğini büyük bir sevinçle gördüm ve*

³⁸ M.E.B., *a.g.e.*, s.127 - 128

zannederim ki arkadaşımızın endişeleri yerinde değildir."³⁹ ifadesiyle bu görüşünü desteklemiştir.

Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer'de oluşan tenkit ve sorunların çözüm yollarını belirten uzun bir konuşma yaparak rapordaki önerileri desteklemiş ve genel kurula çözüm önerilerine ilişkin bilgiler vermiştir.⁴⁰ Özellikle ortaokulların öğretmen ihtiyacının karşılanması için gerekli çarelerin bulunacağını, alt yapının hazır olduğunu belirten **Bakan Reşat Şemsettin Sirer** konuşmasının sonunda "*...Onun için emektar müesseselerimiz olan, hizmetlerinin hatırasına minnettarlıkla bağlı olduğumuz şehir öğretmen okullarına tabii tekâmüllerine devam ettirmek, modern ihtiyaçlara göre istihlak ettirmek, medeni âlemde mevcut olan mümasillerine benzetmek yolundayız. Önümüzdeki yıllar içinde bu müesseseleri her sene bir öğretmen verecek şekilde ayarlıyoruz. Karşılaştığımız çeşitli vazifeleri ancak bu tarzda başarabiliriz.*"⁴¹

Komisyon raporu bazı sözlü önerilerin ardından kabul edilmiştir.

4. Ticaret Ortaokulları ve Liseleri Programı Komisyon Raporunun Görüşülmesi

Ticaret Ortaokulları ve Liseleri Program ve Yönetmeliği Komisyonu İstanbul Hukuk Fakültesi Dekanı Hıfzı Veldet başkanlığında toplanmış ve 52 kişiden oluşan komisyon Ticaret Ortaokulları ve Liseleri yönetmeliği genel başlığıyla rapor hazırlayarak genel kurula sunmuştur.⁴² Komisyon raporda, Ticaret Ortaokullarında öğrencilerin çoğunlukla öğrenim sırasında bir yandan da iş hayatında çalışmak zorunda buldukları gerekçesiyle bu

³⁹ M.E.B., *a.g.e.*, s. 133 - 134

⁴⁰ Dinç, *a.g.e.*, s. 74

⁴¹ M.E.B., *a.g.e.*, s. 164 - 150

⁴² Bkz. Komisyon Üyeleri Hakkında, M.E.B., *a.g.e.*, s. 14 - 16

okullarda derslerin öğleden önceye alınması, Toplum Bilim dersinin kaldırılması, birinci ve ikinci sınıflara birer saat geometri dersi eklenmesi ve diğer derslerin ders saatlerinin yeniden düzenlenmesi önerisi yer almaktadır.⁴³ Raporda Ticaret Ortaokulları ve Liseleri müfredat programlarındaki ders saatleri düzenlenmiştir;

“Bu suretle haftalık ders saatlerinin esas sınıflarda 30’a, ihzari sınıfta otuz beşe indirilerek diğer ortaöğretim okullarında olduğu gibi öğleden sonra öğretiminin esas sınıflarda 12.40’ta hazırlama sınıfında 13.35’te ve Cumartesi günleri de bütün sınıflarda beşer saat okutularak 12.40’ta bitirilmesine çoğunlukla karar verildi.”⁴⁴

Yine raporda Ticaret Ortaokulları ve Liseleri Yönetmeliğinin bazı maddelerinin değiştirilmesine karar verilmiş, imtihan yönetmeliklerinin bazı maddelerinin de değiştirilmesine, 5 maddelik bir teklif Ticaret Lisesi mezunlarının Yüksek Ekonomi ve Ticaret okullarıyla Siyasal Bilgiler okuluyla Ekonomi Fakültesine girilmesine ilişkin ek **“Olgunluk Sınavları”** konulması talep edilmiştir. Raporun 3 maddelik Dilekler bölümünde stajyer öğretmenlerle ilgili yeni bir yönetmelik hazırlanması, Türk Daktilo Klavyesi’nin oluşturulması ve bunu hazırlayacak bir komisyonun kurulması önerilmiştir.⁴⁵

Komisyonun raporu üzerinde genel kurulda büyük bir destek verilmiş ve özellikle ticaret okullarından mezun olanlara yüksek okullara giriş imkânına kavuşturulması birçok konuşmacı tarafından övgüyle bahsedilmiştir. Ayrıca ihtiyacı olan öğrencilere burs verilmesi de konuşmacılarca talep edilmiş, okullar kendi özelliklerine göre

⁴³ Bkz. Komisyon Raporu için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 205 - 214

⁴⁴ M.E.B., *a.g.e.*, s. 209

⁴⁵ M.E.B., *a.g.e.*, s. 209

imtihanlar düzenlenmesi istenmiştir. Rapor oybirliğiyle kabul edilmiştir.⁴⁶

5. Kız Enstitüleri Komisyonu Raporunun Görüşülmesi

Kız Enstitüleri Komisyonu 35 kişiden oluşmuş ve komisyon başkanlığını Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinden Seniha Sızal yapmıştır.⁴⁷ Komisyon kendilerine verilen Kız Teknik Öğretmen Okulları Yönetmeliği, Müfredat Programı, Sınıf Geçme ve Bitirme İmtihanları Yönetmeliğini tetkik ederek bu konulara ilişkin üç başlık altında rapor hazırlayarak genel kurula sunmuştur.⁴⁸ Raporda Kız Enstitülerinde kültür dersleri programı olarak ortaokul programının aynen uygulanmasını ve buna ek olarak meslek ve atölye derslerine yer verilmesinin kız enstitülerinde öğrenimi ağırlaştırdığı bu sebeple kültür derslerinin hafifletilmesi, meslek ve atölye ders programının toplum ihtiyaçlarına daha uygun bir hale teklif edilmiştir.

Raporda Kız Teknik Öğretim Okulları Yönetmeliğinde değişiklik önerileri 11 madde halinde belirtilmiştir. Bu maddelerde yönetmeliğin bazı maddelerinde değişiklik önerileri talep edilirken Kız Teknik Öğretim ile Erkek Sanat Okulları arasındaki ders saat sürelerinin aynı olması aynı zamanda haftalık ders saatlerinin 28 saat olarak uygulanması talep edilmiştir. Kız Enstitülerinin müfredat programları bölümündeysen kültür dersleriyle Meslek ve Atölye derslerinin saatlerinde talep edilen süreler belirtilerek gerekçeleriyle açıklanmıştır. Ders saatlerindeki bu değişiklikle beraber ders kitaplarının da yeniden yazılması istenmiştir.⁴⁹ Kız Enstitüleri Sınıf Geçme ve Bitirme İmtihanları Yönetmeliğinin bazı maddelerinin

⁴⁶ Sait Dinç, *Cumhuriyet Döneminde Yapılan Milli Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları(1923 – 1960)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999, s. 76

⁴⁷ Bkz. Kız Enstitüsü Komisyon Üyeleri için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 21 - 22

⁴⁸ Bkz. Komisyon Raporu için, M.E.B., *a.g.e.*, s. 243 - 259

⁴⁹ M.E.B., *a.g.e.*, s. 245 - 246

değiştirilmesi, bazı maddelerinin de değişiklik yapılarak imtihanların özellikle itinalı yapılması raporun son bölümünde 8 madde halinde önerilmiştir.⁵⁰

Genel kurulda Kız Enstitüleri Komisyonunun hazırladığı rapor hakkında konuşmalar yapılırken Kız Enstitüleri Müfredat Programlarının değişiklikler bölümündeki Defter Tutma dersinin kaldırılmasına karşı görüşler ileri sürülmüştür. Bu dersin kaldırılmasının doğru olmadığı belirtilmiştir. Ankara Ticaret Lisesi öğretmeni Jale Sihay; *“On iki sahifede halen okutulmakta olan Defter Tutma Dersinin kaldırıldığını görmekteyim. Bu dersin konusu ticarete atılacak kimseye esas bilgileri vermektedir, yani en basit alım satım varakasından tutun da, faturadan, çekten, poliçeden ve kısaca defter kayıtlarından bahsetmektedir. Bana kalırsa kızlarımızın bu bakımdan bilgisiz yetiştirilmesine gönlüm hiçbir zaman razı olmuyor... Haftada bir saat bir sene de okutulsa bu bilgilerin çocuklara verilmesi imkânı vardır...”*⁵¹ sözleriyle dersin kaldırılmasına karşı çıkmıştır. Fakat oy çokluğuyla komisyonun kararı kabul edilmiştir. Yine Kız Enstitülerinde Türkçe ders saatlerinin kısıtlanması ve Türkçeden yapılan imtihanların esnek bir hale getirilmesine yönelik rapor maddelerine karşı çıkmıştır. Türkçenin kültür açısından önemine değinen konuşmacılar dersin indirime ve imtihan anlayışına karşı çıktıkları, bunun için yapılan oylamada bu dersin aynı şekilde kalması kabul edildi.⁵²

Raporda yukarıdaki önerilere göre bazı tadilatlar yapıldıktan sonra kabul edilmiş, Şûra Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sirer’in kapanış konuşmasıyla sona ermiştir.

⁵⁰ M.E.B., *a.g.e.*, s. 255 - 259

⁵¹ M.E.B., *a.g.e.*, s. 268 - 269

⁵² Sait Dinç, *Cumhuriyet Döneminde Yapılan Milli Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları(1923 – 1960)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999, s. 77

B. III. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRASININ UYGULAMALARI

III. Maarif Şûrası teknik eğitim ve öğretimin gelişmesinin hızlandığı ve çok partili bir demokratik siyasi yaşamın başladığı dönemde yapılmıştır. Özellikle 2. Dünya Savaşı başta askeri sanayi olmak üzere birçok sanayi kolları oluşturmuş, bu da önemli bir işgücü ihtiyacını doğurmuştur. Türk toplumu için de ticari faaliyetlerin çoğalması, sermaye birikiminin artması, sanayileşmenin gelişmesiyle, teknik faaliyetleri yürütecek teknik elemanların yetiştirilmesi gereksinimi doğurmuştur. İşgücü ihtiyacının artması Tanzimatla birlikte başlayan mesleki ve teknik öğretimin gelişimine de sebep olmuştur. Sayıları giderek artan mesleki ve teknik okulların daha iyi yapılandırılması, sanayileşmenin gelişmesiyle, teknik faaliyetleri yürütecek teknik elemanların yetiştirilmesi gereksinimi doğurmuştur. İşgücü ihtiyacının artması Tanzimatla birlikte başlayan mesleki ve teknik öğretimin gelişimine de sebep olmuştur. Sayıları giderek artan mesleki ve teknik okulların daha iyi yapılandırılması, faaliyetlerini belli bir program doğrultusunda yapılması ve artan talebin karşılanması amacıyla mesleki ve teknik okulların program, müfredat ve faaliyetlerinin görüşüldüğü Üçüncü Milli Eğitim Şûrası önemli kararlar almış ve kararlar ilgili mevzuata göre Bakanlığa iletilmiştir.⁵³

Bakanlık içinde özellikle Rüştü Uzel'in gayretleriyle Teknik Eğitime ayrılan bütçe teknik eğitimin gelişmesi ve taleplerini karşılamak için önemli oranda artırılmıştır.⁵⁴ Yine Şûra Uygulaması

⁵³ Dinç, a.g.e., s. 78

⁵⁴ Bkz. 1946 Yılı Bütçesi için, M.E.B., *Cumhuriyet Döneminde Eğitim*, İstanbul 1983, s. 109; Kemal Turan, *Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişimi ve Mehmet Rüştü Uzel*, İstanbul 1991, s. 88 - 90

olarak Teknik Öğretmen Okulları üç yıldan dört yıla çıkarılmıştır. Bundaki temel amaç son sınıftaki öğrencileri öğretmenlik mesleğine hazırlamaktır.⁵⁵ Böylece yüksek dereceli bir hale getirilen okullar “**Erkek Teknik Öğretmen Okulu**” ve “**Kız Teknik Öğretmen Okulu**” adını almışlardır.⁵⁶ Aynı şekilde 1947–1948, 1948–1949 öğretim yılında şura kararlarına uygun olarak ders dağıtım cetvelleri yeniden düzenlendi ve ders saatleri değiştirildi.⁵⁷ Endüstriyel Sanatlar Öğretmen Okulu ise ancak 1975 yılında gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ülkenin değişik yörelerindeki meslek okullarına Elektrik ve Tesviyecilik bölümleri açıldı. Sanat Okullarının sömestrden faydalanması 1947’den itibaren uygulanmaya başlandı. Teknik Liselerin son sınıfına 1947–1948 öğretim yılından itibaren İnkılâp Tarihi Dersi konuldu.⁵⁸

Ticaret Okulları ve Liseleri ile ilgili komisyonda belirtilen önerilere okul tüzüklerinde yer verilmiştir. 1947’den itibaren **Türk Klavyesi Komisyonu** kuruldu. İlgili mevzuata göre Eğitim Enstitülerinde “**Toplu Dersler Şubesi**” açılmıştır. Yine alınan kararlar gereğince 1945’te açılan Necati Bey Eğitim Enstitüsünün yanında İstanbul, İzmir, Bursa ve 1959’da Buca Eğitim Fakülteleri açılmıştır.⁵⁹ Şuradaki en önemli önerilerinden biri olan sekiz yıllık ilköğretim planı ise uygulanamamış, 1973’te yeniden Milli Eğitim Planına alınmış ve 1997 yılında ancak uygulanmaya koyulabilmektedir. Bunun kanunlaştırılması sırasında siyasi partilerin önemli tartışma

⁵⁵ Tayyip Duman, *Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme (Tarihi Gelişimi)*, İstanbul 1991, s. 68; M.E.B., *Tebliğler Dergisi*, Sayı 446, 1947, s. 35

⁵⁶ Kemal Turan, *Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişimi ve Mehmet Rüştü Uzel*, İstanbul 1992, s. 100

⁵⁷ Bkz. M.E.B., *Tebliğler Dergisi*, Sayı 446, 1947, s. 35 - 36; M.E.B., *Tebliğler Dergisi*, Sayı 549, 1949, s. 65

⁵⁸ M.E.B., *Tebliğler Dergisi*, Sayı 453, 1947, s. 87

⁵⁹ Tayyip Duman, *Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme(Tarihi Gelişimi)*, İstanbul 1991, s. 73

konusu olmuş ve ciddi bir muhalefete karşılaşmıştır.⁶⁰ Şura kararlarından olan Ankara’da ikinci bir öğretmen okulunun kurulması ise 1950’den sonra gerçekleşmiştir.⁶¹ Eğitim Enstitülerine giriş koşulları da yine şurada alınan karar gereğince değiştirilmiş, Resim İş, Beden Eğitimi ve Yabancı Dil öğretmenlerinin ilgili Yüksek Öğretmen Okullarında artırılarak özellikle orta derecedeki okulların ihtiyaçları göz önüne alınmıştır.⁶²

Şuranın kararlarından biri olan yönetici yetiştirmek için Yönetici Enstitüsü ve Akademisi kurulması 1980’li yıllardan itibaren Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümlerinin açılmasıyla uygulamaya başlanmıştır. Gazi Üniversitesine bağlı Eğitim Yöneticiliği bölümünün açılmasıyla geç de olsa yapılan bir uygulamadır.⁶³

III. Milli Eğitim Şûrasının önemli kararlarından olan “**Okul-Aile Birliği**”nin kurulması 1947’de gerçekleştirilmiştir. Okul-Aile Birliği özellikle okul giderlerine destek olmak, okul ile ailelerin eğitim faaliyetlerinde işbirliğini sağlaması açısından günümüze kadar önemli bir rol üstlenmiştir.⁶⁴ 1950–1960 arasındaki stajyerlik ve pedagojik eğitim uygulamalarında III. Milli Eğitim Şûrasına ait kararlara rastlanmaktadır.⁶⁵

III. Milli Eğitim Şûrasında Okul – Aile birliklerinin kurulması kararının alınması ve bunun daha sonra uygulanması eğitim ve öğretim tarihimizin en önemli uygulamalarından birisidir. Bu gelişme Türk Milli Eğitim sisteminde çok önemli bir ihtiyacı doldurmuştur. Okul Aile Birliği komisyonun hazırladığı taslak ve rapor bugün biraz değişime uğrasa da hala uygulanan yönetmelik ve faaliyetlerin

⁶⁰ Dinç, *a.g.e.*, s. 79

⁶¹ Cavit Binbaşıoğlu, *Türkiye’de Eğitim Bilimleri Tarihi*, İstanbul 1995 s. 275

⁶² Ziya Karamuk, *50. Yılında Milli Eğitimimiz*, İstanbul 1973, s. 112

⁶³ Binbaşıoğlu, *a.g.e.*, s. 276

⁶⁴ Binbaşıoğlu, *a.g.e.*, s.279

⁶⁵ Binbaşıoğlu, *a.g.e.*, s. 280 ; Duman, *a.g.e.*, s. 77 - 85

temelini oluşturmaktadır. Daha önce ki dönemlerde okul aile işbirliği için bazı eğitim ve öğretim içerikli eser ve yazılar yazılmış, benzeri bazı kurumlar kurulmuşsa da okul aile birliğinin işlevini yerine hiçbir zaman getirememiştir. Örneğin 1946 yılı öncesinde eğitimci Halil Fikret Kanad “Pedagoji”(Ankara 1937, II Cilt) adlı eserinde okul aile işbirliğine dair “*Okulların çocuk velileriyle ilişkileri ve bunun teşkilatlandırılması*” adlı başlığıyla kitabında üç sayfalık bir yazı yazmıştır.⁶⁶ Ayrıca daha önce *Çocuk Himaye Heyeti* adıyla bir kurul okullarda oluşturulmuş, 1942’de 4274 Sayılı Köy Enstitüleri Teşkilat Kanununda *Köy Okulları Yardım Kurulu* bu amaca dönük uygulamalar olmuştur. Ancak bu oluşumlarda ailenin etkinliği ve pedagojik olarak işbirliği amacı yeterince sağlandığını ileri süremeyiz. Bu itibarla modern anlamda ilk ve en etkin çalışma, III. Milli Eğitim Şûrasında alınan karar sonrasında kendisi de eğitimci kökenli olan Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sırer’in⁶⁷ büyük katkısı ile uygulamaya konulan Okul - Aile Birliğinin kurulmasıdır. Okul - Aile Birliği Türk Eğitim ve Öğretim Sisteminin çok önemli bir ihtiyacını kapatmıştır. 1947’de kurulan Okul Aile Birliği bütün il ve orta dereceli okullarda uygulanmaya başlanmıştır. İlk yıllarda bu birlikler heyecanlı ve önemli çalışmalarda yapmıştır. Fakat bugünde genel olarak görüldüğü gibi zamanla okul aile birlikleri yalnızca okulun maddi ihtiyaçlarını karşılayan bir kurul haline gelmeye başlamıştır. Birtakım sıkıntılar görülmeye başlandı ve şikâyetler gelmeye başladı. Özellikle birliklerin amacından saptığı iddiaları artmaya başladı. Bunun üzerine okulun maddi ihtiyaçlarını karşılayan yeni bir kurul olan *Okul Koruma Derneği* kuruldu ve okul - aile birlikleri yeniden aslî görevine geri döndü. Ancak 1965’de çıkartılan Okul - Aile Birliği

⁶⁶ Binbaşoğlu, a.g.e, s. 277

⁶⁷ Dönemin Milli Eğitim Bakanı Reşat Şemsettin Sırer’in Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri ve icraatları için bakınız; Erdoğan Başar, *Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri*, M.E. B. Yayınları, İstanbul 2004, s. 379 – 405

Yönetmeliğine konan ek bir madde ile Okul Aile birliklerinin Okul Koruma Derneği ile işbirliği yapması esası getirildi. Aynı yönetmeliğin aşağı tamamı verilen 1983 ve daha sonara değişikliğe uğrayan 2005 yılındaki içeriğine ve maddelerine bakıldığında yine okul koruma dernekleri ile işbirliği yapacağı esası muhafaza edildi. Bütün bu aşamalara rağmen 1946 III. Milli Eğitim Şûrasının en önemli tavsiye kararlarından biri olan Okul – Aile Birliği komisyonun ilk şeklini verdiği ve MEB tarafından uygulamaya konulan Okul Aile Birliği ama eksik veya fazla olsun aile ile okulun çevre ile öğretim kurumlarının işbirliğini sağlayan ve eğitime sosyal, ekonomik ve faaliyetler bazında önemli katkılarda bulunan bir örgüt olmuştur. III. Milli Eğitim Şûrasının genel kurulunda okul aile birliği komisyon raporları görüşülürken en çok destek alan ve heyecanla karşılanan konun bu raporla belirlendiğini görmekteyiz. Raporla ilgili söz alan Şûra üyesi ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Üyesi Prof. Fahrettin Kerim Gökay konuşmasında raporun içeriğine ilave olarak iki hususun eklenmesini talep etmiştir; “ .. *Üçüncü Milli Eğitim Şûrasının sayın üyeleri; İnsanın hayatında kendisi için amaç bildiği bir takım dileklerin tahakkukunu görmesi en büyük bahtiyarlıktır. Üçüncü Milli Eğitim Şûrasının gündemine alınmış olan aile ve okul birliği konusunu gördüğüm zaman duyduğum sevinç çok büyük oldu. Şahsım ve on altı yıldan beri Pedagog arkadaşlarla birlikte çalışan Türk Akıl Hıfzısıhhası Birliğinin hissiyatına tercüman olarak bugün huzurunuzda en mühim konuyu getirdiği için Milli Eğitim Bakanlığına teşekkür etmekle söze başlamalığım müsaadenizi rica ediyorum. Buna büyük dava diyorum. Çünkü aziz arkadaşlarım, ömrümün otuz yıla yakın zamanını hepinizin üzerlerinde titrediğiniz çocuklarımızın maddi ve manevi sıhhati ile alâkalanmış bir arkadaşınız sıfatıyla huzurlarınızda söz söylüyorum. Biliyorum ki bir aile başkanının, bir öğretmenin veya bir babanın en kıymetli eseri olan evladının okul ve*

aile işbirliğindeki düzensizlik yüzünden uğradığı buhran kadar aileyi üzen bir şey olamaz.. Çok defa çocuklar tam yetişkin zamanda sinir nöbetleri ve huysuzluklarla bize gelmektedirler. Bundan dolayı bu mevzuu ortaya atmakla memleket sağlığına, sosyolojisine ve memleketin ruh bünyesine bakanlık etmiş oluyor. Bundan dolayı duyduğum sevinci tebarüz etmek isterim..”

Aziz arkadaşlarım, bu heyetin raporuna bir iki nokta ilave edeceğim. Oda okul hekimliği meselesidir. Bu mesele üzerinde İkinci Milli Eğitim Şûrasında da durmuştum.” ⁶⁸

Çalışmalarımızda incelediğimiz Cumhuriyet Dönemindeki ilk altı Milli Eğitim Şûrasının en önemli uygulamalarından biridir. Tebliğler Dergisinde yayınlanarak 1947’de yürürlüğe giren Okul - Aile Birliği Yönetmeliği 30/ 07 / 1965 tarih 12062 Sayılı Resmi Gazetede düzenlenerek yeniden yayınlanmış, günümüzde uygulanan şekli 20 / 06 / 1983 Tarih ve 2141 Sayılı MEB Tebliğler Dergisinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmelik, 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanuna uygun hale getirilmiş bugünde bazı bölümleri değiştirilerek yürürlüktedir.⁶⁹

Üçüncü Milli Eğitim Şûrasının bütün bu uygulamalarından da görüleceği gibi Türkiye’deki mesleki eğitim ve öğretimin planlanması ve öğretimin planlanması ve gelişmesinde katkısı olmuştur.⁷⁰

⁶⁸ MEB, *III. Milli Eğitim Şûrası(Tıpkı Basım)*, İstanbul 1991, s. 59 – 60

⁶⁹ Bkz. MEB, *Tebliğler Dergisi*, sy. 2141; MEB, *Milli Eğitim İle İlgili Mevzuat, II. Cilt*, MEB Yayınları., İstanbul 2000, s. 1148 - 1152

* Aynı yönetmelik, **31.5.2005/25831** tarih ve sayı ile **Resmi Gazetede** ve **HAZİRAN 2005/2573** tarih ve sayılı **MEB Tebliğler Dergisinde** yayınlanarak son şekliyle bugün yürürlüktedir.

⁷⁰ Sait Dinç, *Cumhuriyet Döneminde Yapılan Milli Eğitim Şûraları ve Alınan Kararların Uygulamaları(1923–1960)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1999, s. 80

KAYNAKÇA

Resmi Yayınlar;

B.D.İ.E., *Türkiye’de Eğitim Hareketleri; 1927 – 1966*, s. 13 – 16

Düstur, Cilt 28, s. 1496

M.E.B., *Tebliğler Dergisi, Sayı 446*, Yıl 1947

M.E.B., *Tebliğler Dergisi, Sayı 549*, Yıl 1949

M.E.B., *Tebliğler Dergisi, Sayı 453*, Yıl 1947

M.E.B., *Tebliğler Dergisi*, Sayı. 2141 Yıl 1973

M.E.B., *Milli Eğitim İle İlgili Mevzuat, II. Cilt*, MEB Yayınlar
Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2000

M.E.B., *Tebliğler Dergisi, Sayı 2573*, Yıl 2005

T.B.M.M., *Kavanin Mecmuası, Cilt 30*, s. 443

T.B.M.M., *Kavanin Mecmuası, Cilt 29*, s. 788

T.B.M.M., *Kavanin Mecmuası, Cilt 29*, s. 813

Kitaplar;

ARMAOĞLU, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1918–1980)*, Ankara, 1988

BAŞAR, Erdoğan, *Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1920 – 1960)*, MEB Yayınları, İstanbul, 2004

BİNBAŞIOĞLU, Cavit, *Türkiye’de Eğitim Bilimleri Tarihi*, İstanbul, 1995

BURÇAK, Refik Salim, *Türkiye’de Demokrasiye Geçiş (1945 - 1950)*, İstanbul, 1979

DİNÇ, Sait, *Cumhuriyet Döneminde Yapılan Milli Eğitim Şûraları ve Alınan ararların Uygulamaları(1923 – 1960)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1999

- DUMAN, Tayyip, *Türkiye’de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme (Tarihi Gelişim)*, MEB Yayınları, İstanbul, 1991
- GOLUĞLU, Mahmut Goloğlu, *Demokrasiye Geçiş (1946–1950)*, İstanbul, 1982
- KANTARCIOĞLU, Selçuk, *Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Programında Kültür*, Ankara, 1998
- KARAMUK, Ziya Karamuk, *50. Yılında Milli Eğitimimiz*, İstanbul, 1973
- KOÇER, Hasan Ali, *Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Problemi*, Ankara, 1967
- M.E.B., *Cumhuriyet Döneminde Eğitim*, İstanbul, 1983
- M.E.B., *Üçüncü Milli Eğitim Şûrası (Çalışma Programı, Komisyon Raporları, Konuşmalar)*, Tıpkı Basım, İstanbul, 1991
- SHAW, Stanford, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye, II. Cilt*, Çeviren; Mehmet Harmancı, İstanbul, 1983
- TUNAYA, Tarık Zafer, *Türkiye’de Siyasi Partiler (1859 – 1952)*, İstanbul, 1952
- TURAN, Kemal, *Mesleki ve Teknik Eğitimin Gelişimi ve Mehmet Rüştü Uzel*, İstanbul, 1991
- YEŞİL, Ahmet, *Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş*, Ankara, 1989

III. MİLLİ EĞİTİM ŞÛRASINA KATILANLARIN LİSTESİ*

Reşat Şemsettin SİRER	- <i>Milli Eğitim Bakanı</i>
Nazlı ABURGA	- <i>İzmir Cumhuriyet Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Fırat ADALI	- <i>Tarım Bakanlığı Tarım Genel Müdürlüğü 9. Şube Müdürü</i>
Mehmet Ali AKDEMİR	- <i>Yüksek Mühendis Albay</i>
Hakkı AHAT	- <i>Antakya İlk Öğretim Müfettişi</i>
Danyal AKBEL	- <i>Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Müdürü</i>
Rıza AKBORA	- <i>Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Saim AKBORA	- <i>İstanbul I. Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Muhittin AKDİK	- <i>Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi</i>
Abdullah AKER	- <i>Ticaret Öğretim Müdürü</i>
Mükerrem AKER	- <i>Kız Teknik Öğretim Şube Müdürü</i>
Himmet AKIN	- <i>Ankara Üçüncü Orta Okul Müdürü</i>
Sabri AKINER	- <i>Mersin Orta Ticaret Okulu Müdürü</i>
Arif AKMAN	- <i>Yüksek Ziraat Ens. Tarım Sanatları Fakültesi Temsilcisi</i>
Halit AKPINAR	- <i>Kız Teknik Öğretim Şube Müdür Yardımcısı</i>
Reşit AKSOY	- <i>Seferberlik ve Askerlik Öğretimi Müdür Vekili</i>
Hamdi AKVERDİ	- <i>Gazi Eğitim Enstitüsü Öğretmeni</i>
Mediha AKVERDİ	- <i>Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Sami AKYOL	- <i>Bakanlık Müfettişi</i>
Cevdet ALAS	- <i>Ankara Yapı Enstitüsü Öğretmeni</i>
Orhan ALİSBAH	- <i>Ankara Fen Fakültesi Dekanı</i>
İrfan ALICIOĞLU	- <i>Bakanlık Başmüfettişi</i>
Remzi ALTIÖK	- <i>Giresun Orta Ticaret Okulu Müdürü</i>
Zeki Mesut ANSAY	- <i>Ankara Hukuk Fakültesi Dekanı</i>
Mustafa ARAL	- <i>Orta Öğretim Şube Müdürü</i>

* Liste şûraya katılanların tamamını kapsamaktadır. Listede Şûraya katılan üyelerin konumları, görev ve unvanları ile görevlendirme tanımları, dönemin tanımları ve görev unvanlarıdır. Şûraya katılanların görev ve unvanları herhangi bir değişiklik yapılmadan şûra için hazırlanan listeden aynen alınmıştır. Herhangi bir yanlışlık veya basım hatası bulunmamaktadır.

Tevfik ARARAD	- <i>Devlet Konservatuarı Müdürü</i>
Hayri ARDIÇ	- <i>Orta Öğretim Genel Müdürü</i>
Süheyla AREL	- <i>Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Feridun ARISAN	- <i>İ T Ü İnşaat Fakültesi Temsilcisi</i>
Mehmet ARKAN	- <i>Beden Eğitimi ve İzçilik Müdür Vekili</i>
Celâl ARKUN	- <i>İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni</i>
Mithat ARTUN	- <i>Ankara Yapı Enstitüsü Müdürü</i>
Behice ARTUNER	- <i>Nişantaşı Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Cemal ARTÜZ	- <i>Yüksek Öğretmen Okulu Müdürü</i>
Nuri ATABAY	- <i>Kayseri Ticaret Lisesi Müdürü</i>
Salim ATALIK	- <i>Ankara Milli Eğitim Müdürü</i>
Ziya ATAMAN	- <i>Çorum Orta Okul Müdürü</i>
Macide ATATUĞ	- <i>Ankara Sarar İlk Okulu Başöğretmeni</i>
Fethi ATAV	- <i>Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Kemal ATAY	- <i>İstanbul Tıp Fakültesi Temsilcisi</i>
Necmi ATILLA	- <i>İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni</i>
Ziya AVCIOĞLU	- <i>Samsun Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Asım AYAŞ	- <i>Bakanlık Evrak Müdürü</i>
Avni AYATA	- <i>Ankara Ticaret Lisesi Müdürü</i>
Nezahat AYDEMİR	- <i>Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Aslan Davut AYDIN	- <i>Askeri Liseler Müfettişi, I. Sınıf Askeri Öğretmen</i>
Vakkas AYKURT	- <i>İstanbul Teknik Okulu Temsilcisi</i>
Suzan AYKUT	- <i>İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Kâmil AYTAN	- <i>Ankara VI. Orta Okul Matematik Öğretmeni</i>
Şevket Süreyya AYTAS	- <i>Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Müfettişi</i>
Rahmi BALABAN	- <i>İzmir Kız Öğretmen Okulu Müdürü</i>
Sabri Şükrü Bayındır	- <i>İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni</i>
Feriha BAYMUR	- <i>Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Fuat BAYMUR	- <i>Gazi Eğitim Enstitüsü Temsilcisi</i>
Süheyl BERK	- <i>İzmir Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü Öğ.</i>
Aziz BERKER	- <i>Kitaplıklar Müdürü</i>
Ratip BERKER	- <i>İ T Ü Makine Fakültesi Dekanı</i>
Sami BİLGİN	- <i>Erkek Teknik Öğretim Şube Müdürü</i>
Cevdet BİLSAY	- <i>İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Öğ.</i>
Şevket BİRAND	- <i>Yüksek Ziraat Enstitüsü Orman Fakültesi Temsilcisi</i>

Nevzat BİRKAN	- <i>Rize İstiklâl İlk Okulu Öğretmeni</i>
Mustafa BİROĞLU	- <i>Konya Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Kemalettin BİRSEN	- <i>İstanbul Hukuk Fakültesi Temsilcisi</i>
Feridun BİTİK	- <i>Gaziantep Orta Ticaret Okulu Müdürü</i>
İzzettin BORA	- <i>Ankara Yapı Enstitüsü Öğretmeni</i>
Nurettin BOYMAN	- <i>Kız Teknik Öğretim Müdürü</i>
İhsan BOZYİĞİT	- <i>Ankara I. Orta Okul Müdürü</i>
Dilşat BURÇAK	- <i>İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Şevket BUZCULAR	- <i>Kars - Cilavuz Köy Enstitüsü Öğretmeni</i>
Salim CİMİLLİ	- <i>Üçüncü Genel Müfettişlik Milli Eğitim Müşaviri Vekili</i>
İlhami Civaoglu	- <i>İTÜ Makine Fakültesi Temsilcisi</i>
Ahmet Talât COŞKUN	- <i>Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Ş. Nazmi COŞKUNLAR	- <i>Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü Müdürü</i>
Nazmi ÇAĞAN	- <i>Askeri Liseler Öğretmen Müfettişi, I. Sınıf Askeri Öğretmen</i>
İbrahim ÇERMEN	- <i>İzmir Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü Öğ.</i>
İhsan ÇİZAKÇA	- <i>Bursa Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Şekip ÇOPUROĞLU	- <i>Bakanlık İkinci Hukuk Müşaviri</i>
Hüseyin ÇOTUK	- <i>Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğ.</i>
Nevzat DAĞEMRE	- <i>İzmir Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Zuhuri DANIŞMAN	- <i>Ankara IV. Orta Okul Müdürü</i>
Zatiye DELİBEYOĞLU	- <i>İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Esat DEMİREL	- <i>İst. Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Öğ.</i>
Yusuf DEMİRMEN	- <i>Erkek Teknik öğretim Şube Müdürü</i>
Halide DEMİRTAŞ	- <i>Kız Teknik Öğretim İstanbul Olgunlaşma Enstitüsü Öğretmeni</i>
Hacer DEMOKAN	- <i>Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Saip DEVELİ	- <i>Teknik Büro Mühendisi</i>
Cemile DEVRİM	- <i>Ankara Akşam Kız Sanat Okulu Öğretmeni</i>
Hilmi DİLGİMEN	- <i>Yüksek Ziraat Enstitüsü Veteriner Fakültesi Temsilcisi</i>
Muzaffer DİNÇOL	- <i>İstanbul I. Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Güher DOSDOĞRU	- <i>Yüksek Denizcilik Okulu Mekanik Öğretmeni, Yüksek Denizcilik Okulu Temsilcisi</i>
Sevim DURSUNOĞLU	- <i>Kız Meslek Okulu Öğretmeni</i>

Kâzım Nami DURU	- <i>Talim ve Terbiye Kurulu Eski Üyesi</i>
Şükrü DUYAR	- <i>Eskişehir Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni</i>
Ayşe EGE	- <i>Bakanlık Müfettişi</i>
Bedii Ziya EGEMEN	- <i>Ankara DTCF Temsilcisi</i>
Fâkir ERDEM	- <i>İkinci Genel Müfettişlik Milli Eğitim Müşaviri</i>
Refet ERDEMGİL	- <i>Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Şevket ERDEN	- <i>Yozgat Milli Eğitim Müdürü</i>
Âdil ERDENER	- <i>İstanbul I. Ticaret Lisesi Müdürü</i>
Şeref ERDOĞDU	- <i>Yüksek Öğretim Şube Müdürü</i>
Muhittin EREL	- <i>İstanbul Tıp Fakültesi Dekanı</i>
Marika ERENEROL	- <i>İstanbul Selçuk Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Askerî ERGUN	- <i>Orta Öğretim Şube Müdürü</i>
Sezai ERGÜÇ	- <i>Teknik Öğretim Yapı İşleri Müdürü</i>
Kerim ERİM	- <i>İstanbul Fen Fakültesi Temsilcisi</i>
Muzaffer ERİŞ	- <i>Üsküdar Mithatpaşa Kız Enstitüsü Müdürü</i>
İhsan ERKAL	- <i>Bakanlık Zat İşleri Müdürü</i>
Nihat Adil ERKMAN	- <i>Bakanlık Müfettişi</i>
Melek ERSEL	- <i>Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Talat ERSOY	- <i>Kızılçullu Köy Enstitüsü Müdürü</i>
Bahattin ERTENA	- <i>Askerî Liseler Öğretim Şube Müdürü</i>
Yusuf Ziya ETİMAN	- <i>Bakanlık Başmüfettişi</i>
Bülent Nuri ESEN	- <i>Ankara Hukuk Fakültesi Temsilcisi</i>
Sabahattin EYÜBOĞLU	- <i>Talim Ve Terbiye Kurulu Üyesi</i>
Fuat FIRAT	- <i>Mersin Gazipaşa İlk Okulu Başöğretmeni</i>
Halil Vedat FIRATLI	- <i>Güzel Sanatlar Genel Müdürü</i>
Fahrettin Kerim GÖKAY	- <i>İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Profesörü</i>
Mukbil GÖKDOĞAN	- <i>İTÜ Mimari Fakültesi Temsilcisi</i>
Lâtif GÖKGÖL	- <i>Adana Ticaret Lisesi Müdürü</i>
Hikmet GÖKKEN	- <i>Çanakkale Milli Eğitim Müdürü</i>
Selma GÖNER	- <i>İstanbul Kadıköy Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Hüseyin GÖNÜLTAŞ	- <i>Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Fahri GÜLSER	- <i>Antakya Orta Ticaret Okulu Öğretmeni</i>
Nihat GÜNAY	- <i>Diyarbakır İnönü İlk Okulu Öğretmeni</i>
Safa GÜNER	- <i>İvriz Köy Enstitüsü Müdürü</i>
Kadri GÖNEY	- <i>Kastamonu Milli Eğitim Müdürü</i>
Methi Sait GÜRAN	- <i>İstanbul I. Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>

Seher GÜRE	- Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
Raşit GÜREL	- Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
Halit GÜROL	- P.T.T. Meslek Okulu Müdürü
Lütfi GÜVENÇ	- Kurmay Albay, Genel Kurmay VIII. Şube Müdürü
Fikri GÜRSEL	- Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
Baha GÜRSOY	- İzmir Mithatpaşa Erkek Sanat Enstitüsü Öğ.
Cahide GÜRSOY	- Gelibolu Akşam Kız Sanat Okulu Öğretmeni
Nuriye GÜRSOY	- İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
Nezahat GÜVENÇ	- İstanbul Kadıköy Kız Enstitüsü Müdürü
Haydar HIDIR	- Bakanlık Levazım Müdürü
Seniha HIZAL	- Bakanlık Müfettişi
Zekiye İLKESEN	- Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni
İhsan İNAN	- İTÜ İnşaat Fakültesi Dekanı
Mücellâ İNCİKAYA	- İstanbul Nişantaşı Kız Enstitüsü Öğretmeni
Muhittin İNÖZÜ	- Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
Rebia İREN	- Ankara Akşam Kız Sanat Okulu Öğretmeni
Saffet İRTENK	- Bakanlık Müfettişi
Suat İYİHUYLU	- İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
Haydar ILGAZ	- Aydın Orta Ticaret Okulu Öğretmeni
Hulusî KABAN	- Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
İsfendiyar KADASTER	- Yüksek Ziraat Enstitüsü Tarım Fak. Temsilcisi
Besim KADIRGAN	- Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı
Halit Ziya KALKANCI	- Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
Halil Fikret KANAD	- Gazi Eğitim Enstitüsü Eğitimbilim Öğretmeni
Şevket Aziz KANSU	- Ankara Üniversitesi Rektörü
Nail KARABUDA	- Sosyal Yardım İşleri Genel Müdür Muavini
Hamdi KARAÇİVİ	- İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Müdür Vekili
Sıdika KARADENİZ	- İstanbul Selçuk Kız Enstitüsü Öğretmeni
Enver Ziya KARAL	- Ankara DTCF Dekanı
Enver KARATEKİN	- Lâdik Köy Enstitüsü Müdürü
Halil KAYA	- Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
Süleyman KAZMAZ	- Ankara I. Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
Nimet KAYA	- Sivas Fevzipaşa İlk Okulu Öğretmeni
Celâl KENTER	- İstanbul Yapı Enstitüsü Müdürü
Şeyda KERESTECİOĞLU	- Tarım Bakanlığı Tarım Genel Müdürlüğü

	<i>Muavini</i>
S. Nihat KİVER	- İst. Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Öğ.
Hikmet KILIÇER	- Erzincan İnönü İlk Okulu Öğretmeni
Bâkiye KORAY	- Kız Meslek Öğretmen Okulu Müdürü
Asım KORKUT	- Denizli Lisesi Müdürü
Behiç Enver KORYAK	- Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi
Hamit Zübeyr KOŞAY	- Müzeler ve Eski Eserler Genel Müdürü
Enver KÖKÇÜ	- Zonguldak Ticaret Lisesi Müdürü
Mustafa KÖKTEM	- İstanbul Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
Burhan KÖNİ	- Siyasal Bilgiler Okulu Müdürü
Yunus Kâzım KÖNİ	- İlk Öğretim Genel Müdürü
Seyfi KURBEK	- Kurmay Yarbay, Genel Kurmay IV. Şube Md.
Fuat KÜLÜNK	- İTÜ Elektrik Fakültesi Dekanı
Nusret KÜRKÇÜOĞLU	- Ankara Fen Fakültesi Temsilcisi
Sıtkı LÂLİK	- Teknik Büro Mühendisi
Nezihe LOSTAR	- İstanbul Selçuk Kız Enstitüsü Öğretmeni
Âkil MENGÜ	- Edirne İlk Öğretim Müfettişi
Mitat MENGÜ	- Ankara Atatürk Erkek İlk Okulu Başöğretmeni
Naim MİŞÇİOĞLU	- Balıkesir Orta Ticaret Okulu Müdürü
Abdülkadir NOYAN	- Ankara Tıp Fakültesi Dekanı
Âşir OLCAY	- Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
Seniha OLGAÇ	- İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni
Sıdık Sami ONAR	- İstanbul Üniversitesi Rektörü
Emin ONAT	- İTÜ Mimari Fakültesi Dekanı
İsmail ONGUN	- Ankara II. Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni
Hâmit ONGUNSU	- İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı
Celâl OSKAY	- Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
Nevzat OYMAN	- Konya İlk Öğretim Müfettişi
Arif ÖGET	- Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
Refia ÖĞÜÇ	- İst. Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enst. Öğrt.
Kâmil Necati ÖLÇMEN	- Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni
Ahmet ÖNERTÜRK	- Sivas Öğretmen Okulu Müdürü
Bahattin ÖRNEKOL	- Haydarpaşa Lisesi Müdürü
Naim ÖRSMEN	- Ankara I. Erkek sanat Enstitüsü
Adnan ÖTÜKEN	- Yayın Müdürü
Adviye ÖKTEN	- Ankara İnönü İlk Okulu Başöğretmeni

Ali Rıza ÖZAL	- <i>Eskişehir Ticaret Lisesi Müdürü</i>
Ahmet Ali ÖZEKEN	- <i>İstanbul Ekonomi ve Fakültesi Temsilcisi</i>
Melek ÖZER	- <i>Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
İhsan ÖZKAN	- <i>Ankara II. Sanat Enstitüsü Öğretmeni</i>
Mehmet ÖZMETE	- <i>Kula Orta Ticaret Okulu Müdürü</i>
Şekip ÖZSOY	- <i>Elâzığ Orta Erkek Sanat Okulu Öğretmeni</i>
Nezihe ÖZUYGUR	- <i>Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Cihat ÖZÜAK	- <i>Edirne Orta Ticaret Okulu Müdürü</i>
Bahattin PAKER	- <i>Ankara Teknik Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Vehide Baha PARS	- <i>İzmir Kız Lisesi Müdürü</i>
Nurettin POLVAN	- <i>Özel Okullar Müdürü</i>
Güzin REFİOĞLU	- <i>İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Mazhar RESMOR	- <i>Güzel Sanatlar Akademisi Temsilcisi</i>
Hadiye SAATÇIOĞLU	- <i>İstanbul Kadıköy Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Tevfik SAMURKAŞ	- <i>Deniz Kurmay Albay, Genel Kurmay IX. Şube Müdürü</i>
Ferit SANER	- <i>Teknik Büro Müdürü</i>
Mustafa SANTUR	- <i>İTÜ Elektrik Fakültesi Temsilcisi</i>
Ekrem SARAÇ	- <i>Tefiş Kurulu Başkanı</i>
Ömer Celâl SARÇ	- <i>İstanbul Ekonomi Fakültesi Dekanı</i>
Naşit SARICA	- <i>Dördüncü Genel Müfettişlik M. Eğ. Müşaviri</i>
Kâni SARIGÖLLÜ	- <i>Konya Ticaret Lisesi</i>
Vildan Âşir SAVAŞIR	- <i>Beden Eğitimi Genel Müdürü</i>
Nihat SAYAR	- <i>İst. Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Md.</i>
Nihat SAYDAM	- <i>Teknik Öğretmen Okulu Müdürü</i>
Osman SAYIN	- <i>Ulaştırma Bakanlığı Müşaviri</i>
Tevhide SERAV	- <i>İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Süleyman SERGİCİ	- <i>Adana Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Sami SERT	- <i>Ankara İkinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni</i>
Salih Şevket SEVEN	- <i>Bursa Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni</i>
Belkis SEVENGİL	- <i>Bakanlık Müfettişi</i>
Nurettin SEVENGİL	- <i>Devlet Konservatuarı Temsilcisi</i>
Jale SİHAY	- <i>Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Nadide SİNANGİL	- <i>İst. Sarıyer Akşam Kız Sanat okulu Md.</i>
Kâmil SU	- <i>Bakanlık Müfettişi</i>
Refii Şükrü SUVLA	- <i>İstanbul İktisat Fakültesi Profesörü</i>

Hayriye SÜMER	- <i>İsmetpaşa Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Suzan SÜATAÇ	- <i>Beyoğlu Akşam Kız Sanat Okulu Öğretmeni</i>
Leman SÜBAŞI	- <i>Bursa Necatibey Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Faruk SÜNTER	- <i>Ticaret Bakanlığı Teşkilatlandırma Genel Md.</i>
Saime SÜREL	- <i>Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Bedriye ŞANDA	- <i>İstanbul Kız Öğretmen Okulu Müdürü</i>
Mihriban ŞARMAN	- <i>Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Nurinisa ŞİMŞEK	- <i>İstanbul Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü Öğretmeni</i>
Tahsin TAĞMAÇ	- <i>Erzurum Yapı Enstitüsü Müdürü</i>
Salâhattin TANSEL	- <i>Orta Öğretim Şube Müdürü</i>
Atıf TANSUĞ	- <i>İstanbul Teknik Okulu Müdürü</i>
Tacettin TANTUĞ	- <i>Ankara Teknik Lisesi Öğretmeni</i>
Cafer TANYERİ	- <i>Ankara Birinci Erkek Sanat Enstitüsü Öğretmeni</i>
Lûtfiye Tanyeri	- <i>Kız Meslek Öğretmen Okulu Öğretmeni</i>
Turgut TARHAN	- <i>Maliye Okulu Müdürü</i>
Reşit TAŞDUR	- <i>İst. Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Öğ.</i>
Tevfik TAYLAN	- <i>İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörü</i>
Nezihe TEKÜL	- <i>Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Nerim TEM	- <i>İstanbul Kadıköy Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Kenan TEMİZAN	- <i>İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi Öğretmeni</i>
Aliye TEMUÇİN	- <i>Aydın Kız Enstitüsü Öğretmeni</i>
Cevat TİNİÇ	- <i>Edirne Öğretmen Okulu Müdürü</i>
Seçuk YIRAK	- <i>İzmir Ticaret Lisesi Öğretmeni</i>
Rifat TOKGÖZ	- <i>Bursa Lisesi Müdürü</i>
Muammer TOLGA	- <i>İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu Temsilcisi</i>
Şükrü TOLAY	- <i>Ankara Birinci Sanat Enstitüsü Öğretmeni</i>
Hakkı TONGUÇ	- <i>Talim ve Terbiye Kurulu Üyesi</i>
İhsan TOROL	- <i>Konya Sanat Enstitüsü Öğretmeni</i>
Raşit TUNCA	- <i>Bursa Ticaret Lisesi Müdürü</i>
Âkif TUNCEL	- <i>Teknik Büro Şube Müdürü</i>
Şekip TUNÇ	- <i>İstanbul Edebiyat Fakültesi Temsilcisi</i>
Hamdi TURGAY	- <i>Tuğgeneral, Askeri Liseler Müfettişi</i>
Burhan TOPRAK	- <i>Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü</i>
Münir TÜZCAN	- <i>Erzurum Orta Ticaret Okulu Müdürü</i>

Zerrin TÜZÜN	- Ankara Kız meslek Okulu Öğretmeni
İsmail Hakkı ULUDAĞ	- Özel Kalem Müdürü
Faik Reşit UNAT	- Yüksek Öğretim Genel Müdürü
Murat URAZ	- İstanbul Milli Eğitim Müdürü
Sabri URUNÇ	- Devlet Demir Yolları ve Limanlar İşletme Müdürlüğü, Okullar ve Kurslar Dairesi Müdürü
Ali UYAK	- Samsun Ticaret Lisesi Müdürü
Muvaffak UYANIK	- Birinci Genel Müfettişlik Milli Eğitim Müşaviri
Rüştü UZEL	- Mesleki ve Teknik Öğretim Müsteşarı
İsmail Hakkı ÜLGEN	- Bakanlık Birinci Hukuk Müşaviri
Şaban ÜLGENER	- Trabzon Ticaret Lisesi Müdürü
Fuat ÜNVER	- Erkek Teknik Öğretim Müdürü
Hıfzı VELDET	- İstanbul Hukuk Fakültesi Dekanı
Kaderdan VERİM	- İstanbul İkinci Ticaret Lisesi Öğretmeni
İsmail YALMAN	- Ank. Erkek Teknik Öğretmen Okulu Öğ.
Hasan YAMAÇ	- Burdur Orta Erkek Sanat Okulu Öğretmeni
Fahir YENİÇAY	- İstanbul Fen Fakültesi Dekanı
Zahide YONCA	- Ankara Ticaret Lisesi Öğretmeni
Halil Bedi YÖNETKEN	- Gazi Eğitim Enstitüsü Öğretmeni
Kadri YÖRÜKOĞLU	- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı
Azmi YUMAK	- Emniyet Genel Müdürlüğü 5. Şube Müdürü
Basri YÜCE	- Ankara I. Orta Okul Türkçe Öğretmeni
İzzettin YÜCEL	- Malatya Orta Ticaret Okulu Müdür Vekili
Cevat YÜCESOY	- İstanbul İkinci Ticaret Lisesi Müdürü
Osman YÜKSEL	- Ödemiş Erkek Orta Sanat Okulu Öğretmeni
ZUCKMAYER	- Gazi Eğitim Enstitüsü Öğretmeni

